

PRĄD STAŁY W RADOMSKU I PRZYJĘCIE UPRAWNIENIA RZĄDOWEGO NR 8 NA ELEKTRYFIKACJĘ MIASTA PRĄDEM TRÓJFAZOWYM (LATA 1881 -1926)

Aleksander Kazimierz GAŚIORSKI

Częstochowski Oddział Stowarzyszenia Elektryków Polskich
tel.: 34 3244-654 e-mail: sepczwa@op.pl

Streszczenie: W pracy przedstawiono wykorzystanie energii elektrycznej prądu stałego w Radomsku. Omówiono działania elektrowni zakładowych, powstałych w czasie pierwszej wojny światowej i budowę elektrowni miejskiej. Po spaleniu się elektrowni w styczniu 1924 roku Zarząd Miasta kupował energię elektryczną prądu stałego po cenach hurtowych od zakładu przemysłowego na oświetlenie miasta i dokonywał sprzedaży jej z zyskiem abonantom miejskim. Pokazano rozmowy prowadzone w 1924 roku w sprawie budowy w Częstochowie dużej elektrowni okręgowej trójfazowej mającej zasilać również miasto Radomsko. Przedstawiono również sposób uzyskania uprawnienia rządowego nr 8 i jego przejęcie przez Towarzystwo Elektryczne Okręgu Częstochowskiego S.A. w 1926 roku.

Słowa kluczowe: Radomsko, elektrownia prądu stałego, zasilanie miasta prądem przemiennym, uprawnienie rządowe nr 8.

1. WSTĘP

W pracy zastosowano nazwę miasta *Radomsko*, choć w latach 1887-1922 oficjalnie używano nazwy *Nowo-Radomsk*, narzuconej przez zaborcę rosyjskiego. Materiał do pracy był sukcesywnie gromadzony przez autora od pierwszych lat siedemdziesiątych XX wieku, część stanowi materiał zebrany nieopublikowany w pracy [1]. Wiele informacji autor zawdzięcza wiekowemu elektrykowi, pracującym w tej dziedzinie, dziś już nieżyjącym mieszkańcom Radomska, Częstochowy, Piotrkowa i okolic, również tym zrzeszonym w Oddziałach Stowarzyszenia Elektryków Polskich oraz tym związanym z Wydziałem Elektrycznym Politechniki Częstochowskiej.

2. POCZĄTKI OŚWIETLENIA ELEKTRYCZNEGO MIASTA RADOMSKA

Od 1881 roku, istniejące w mieście i okolicy zakłady przemysłowe wyposażane były w niewielkie prądnice prądu stałego pozwalające na oświetlenie lampami łukowymi hal fabrycznych i placów, na których składowano materiał do produkcji oraz bocznic kolejowych. Od 1903 roku zakłady przemysłowe w Radomsku ze swoich elektrowni fabrycznych prądu stałego zasilają 43 lampy elektryczne umieszczone na ulicach i placach w pobliżu fabryk. W czasie pierwszej wojny światowej w 1915 roku liczba lamp zmalała do 29, a za ich poprawne funkcjonowanie był odpowiedzialny Jan Bugajski [2].

3. PRÓBY BUDOWY ELEKTROWNI ZASILAJĄCEJ MIASTO (DO PIERWSZEJ WOJNY ŚWIATOWEJ)

Walka o oświetlenie miasta Radomska rozpoczęła się 28 października 1913 roku, kiedy to inżynierowie z firmy **Ruszkiewicz i Godlewski** z Warszawy przedstawili w Radzie Miasta zaopiniowanie dotyczące budowy elektrowni i sieci oświetlenia w Radomsku. Na wniosek kilku radnych zdecydowano się poprosić inne firmy o przysłanie konkurencyjnych ofert. Oferty szczególne złożyli: **Towarzystwo Firmowo-Komandytowego Elektrycznego Oświetlenia Radomska, C. M. Apanowicz, Katuszewski i Spółka** z Częstochowy, inż. **Marian Starkiewicz** z Dąbrowy Górniczej oraz firma **Ruszkiewicz i Wolański** z Warszawy. Najlepsze warunki przedstawiła firma **Ruszkiewicz i Wolański** i jej zdecydowano się powierzyć budowę elektrowni i linii elektrycznych w mieście [2]. Do wojny w 1914 roku, nie udało się carskim władzom zwierzchnim zatwierdzić podpisanej umowy.

4. WOJENNE PRYWATNE ELEKTROWNIE W RADOMSKU

W czasie pierwszej wojny światowej, pierwszą prywatną elektrownię prądu stałego w mieście założył w 1915 roku **M. Hurkiewicz** kosztem 60 tys. rubli (napęd parowy o mocy 150 KM, moc elektryczna elektrowni wynosiła 70 kW, napięcie ± 220 V). W mieście powstała niewielka sieć napowietrzna, która zasilala oświetlenie ulic i placów 32 żarówkami po 1000 świec (świecących do północy), oraz kilka lamp łukowych w kluczowych miejscach wymagających takiego oświetlenia (świecących cała noc). Abonenci prywatni posiadali 1200 żarówek oraz 130 liczników dla światła i 1 dla siły. Opłata za energię elektryczną wynosiła: dla światła 30 kopiejek za 1 kWh, dla siły 15 kopiejek za 1 kWh [3]. Elektrownia przestała funkcjonować około 1917 roku.

Na początku 1915 roku Magistrat powrócił do tematu elektryfikacji całego miasta. Ze względu na koszty odrzucono dobry ale drogi projekt **Stefana Kosteckiego**, przygotowany we współpracy z elektrykami czeskiimi. Powołano w Radomsku Komitet Obywatelski, który podpisał umowę na kilkanaście lat na elektryfikację Radomska z firmą inż. **Mariana Starkiewicza**, czyniąc to bez żadnych konsultacji społecznych z mieszkańcami miasta. Na wniosek oburzonych mieszkańców umowę uznano za krzywdzącą i nie została ona sfinalizowana [4].

W po owie 1915 roku w Radomsku, po ponownych negocjacjach, podpisano nową wstępną umowę na dostarczanie prądu elektrycznego do oświetlenia ulicznego oraz zasilenia urzędów, szkół i mieszkańców. Ostateczny kontrakt podpisano 13 lipca 1915 roku, a już 9 grudnia 1915 roku oddano do użytku **Elektrownię inż. Mariana Starkiewicza** w Radomsku, której kierownikiem został Chlewski. [4]. W latach 1916-1917 trwały prace nad oświetleniem poszczególnych ulic i placów miasta. Jednak ograniczona moc elektrowni nie pozwalała na zbyt szerokie działania. Od początku października 1918 roku **Elektrownia inż. M. Starkiewicza** przestała funkcjonować, a miasto tonęło w ciemnościach. Zarząd Miasta, po negocjacjach kupił taniej strukturę obu wojennych elektrowni i sieci elektryczne. Na podstawie nowej umowy z **Francuskim Towarzystwem Metalurgicznym „Metalurgia”** w 1918 roku, po dokonaniu niezbędnych prac i przeróbek sieci wykonanych przez Ludwika Hoppe, ponownie uruchomiono oświetlenie miasta. Koszty poniesione za energię elektryczną miasto przerzuciło na mieszkańców, obciążając wszystkich ich i firmy w mieście *podatkiem latarniowym*, choć większość z nich nie korzystała z energii elektrycznej w żadnej postaci, co spowodowało liczne skargi i zarzuty korupcji. W końcu uznano, że najlepiej będzie wybudować własną elektrownię miejską, dlatego w Magistracie miasta Radomska w 1918 roku powołano Wydział Elektrowni [5].

5. POWSTANIE, PRACA I POŻAR ELEKTROWNI MIEJSKIEJ W RADOMSKU, WYKORZYSTANIE PRZEZ MIASTO ELEKTROWNI FABRYCZNEJ

Poniżej, wszelkie dane cyfrowe i niektóre fakty historyczne dotyczące Elektrowni Miejskiej w Radomsku, podano na podstawie pracy [6].

W wyniku wyborów z 6 października 1919 roku powstała Rada Miasta Radomska, w której wśród wielu komisji, ukształtowała się siedmioosobowa Komisja do Spraw Elektrowni Miejskiej prowadząca intensywne działania w celu jej budowy. Do tego czasu energię elektryczną prądu stałego na oświetlenie ulic i placów miasta (około 20 lamp ulicznych) dostarczała elektrownia prądu stałego **Francuskiego Towarzystwa Metalurgicznego „Metalurgia”** w Radomsku, za które miasto uiszczało opłatę.

Poprzedni Zarząd Miasta pozostawił na placu przy ul. Źródlanej 4 część sprawnych maszyn oraz niezamontowane maszyny nabyte po niskiej cenie (z radomszczańskich elektrowni inż. Mariana Starkiewicza i M. Hurkiewicza) za pieniądze przeznaczone na roboty publiczne. Zakupione oraz złozone maszyny (niektóre dopiero po uzupełnieniu brakujących elementów) pozwoliły na uruchomienie stacjonarnej lokomobili *R. Wolfa, Magdeburg* o mocy 100 KM na przegrzaną parę stanowiącą napęd dwóch identycznych dynamomaszyn o napięciu 220 V i prądzie 190 A każda. Jednak największy kłopot sprawił motor na gaz ssawny o mocy 30 KM, który został rozebrany na drobne części (z których wiele brakowało, dlatego został uruchomiony dopiero w grudniu 1923 roku tuż przed pożarem) i wystąpiła konieczność odbudowy całości spalanej gazowni zaopatrującej ten motor w gaz. Dodatkowo kłopot sprawiała zakupiona wraz z motorem od poprzednich właścicieli dynamomaszyna o napięciu stałym ± 220 V (440 V). Należało zbudowane wcześniej przez innych wykonawców linie dostosować do stosowanych napięć oraz

wyprowadzonych prądów z elektrowni oraz wymienić niemieckie wojenne przewody żelazne na miedziane.

W latach 1920-1923 udało się tylko w znikomej części linii elektrycznych wymienić żelazne przewody elektryczne na miedziane. W celu uruchomienia elektrowni miejskiej, od stycznia 1920 roku miasto poniosło spore koszty. Rezultatem była budowa niewielkiej elektrowni prądu stałego, zbyt małej jak na potrzeby miasta Radomska, która wymagała wymiany znaczącej części linii elektrycznych na miedziane i budowy nowych odcinków sieci elektrycznej. Elektrownia rozpoczęła pracę cząstkową od trzeciego kwartału 1920 roku sukcesywnie prowadząc rozruch kolejnych wyremontowanych maszyn i urządzeń oraz naprawę starych i budowę nowych linii elektrycznych. Wykonano także instalacje elektryczne w nieruchomościach abonentów na ich koszt, a cena energii elektrycznej w 1920 roku wynosiła 5 marek polskich za 1 kWh, a ze względu na inflację marki polskiej, pod koniec 1921 roku cena 1 kWh wynosiła już prawie 200 marek polskich plus 20 marek polskich z tytułu podatku komunalnego. Okres początku pracy elektrowni miejskiej w Radomsku cechowały ciągłe przerwy w dostawie energii elektrycznej spowodowane brakiem węgla, oraz bardzo słabą jakością sieci żelaznych przewodów elektrycznych uniemożliwiająca podłączenia nowych abonentów. Kierownikiem miejskiej elektrowni został Ludwik Warwasiński, co było o tyle dziwne, że był on wójt w sąsiednim wsiowej elektrowni fabrycznej. Kierownikiem technicznym Elektrowni był Feliks Surlejewski. Rozwijająca, w miarę możliwości, swoją sieć elektryczną miejska elektrownia, dostarczająca energię elektryczną prądu stałego tylko od zmroku do rana do mieszkań i warsztatów rzemieślniczych, wymagała aby abonenci systematycznie wnosili comiesięczne opłaty. Ci którzy nie mieli liczników, bo mieli tylko skromne zapotrzebowanie na energię elektryczną (1-2 żarówki niewielkiej mocy), wnosili ryczałtem umówione opłaty za oświetlenie elektryczne do kasy Magistratu, natomiast ci którzy mieli zakłady rzemieślnicze, lub z jakiegoś powodu większe pobór energii elektrycznej, musieli zakupić sobie liczniki prądu stałego i miesięczne opłaty wnosić u osoby sprawdzającej stany liczników i obliczającej miesięczny koszt zużytej energii elektrycznej - miejskiego inkasenta. Nieodpłatnie została oświetlona niewielka część ulic i placów (około 30 lamp na lakierowanych wysokich słupach drewnianych), budynek magistratu i szkoły miejskie. W trzech kwartałach 1921 roku elektrownia przyniosła straty. Od 1922 roku elektrownia miejska zaczęła przynosić zyski, lecz ze względu na inflację marki polskiej oraz wzrost kosztów produkcji energii elektrycznej (między innymi związanego z ciągłymi remontami pracującego starego sprzętu) nie są one porównywalne. W 1922 roku Elektrownia Miejska zatrudniała: 3 wykształconych elektrotechników, referenta, monterów, palacza, 2 stróżów i 3 robotników. W mieście już 172 domy były zelektryfikowane.

W wyniku wyborów z 1922 roku nowa Rada Miasta Radomska, powołała Komisję Administracyjno-Gospodarczą mającą zajmować się sprawą elektrowni miejskiej. W latach 1922-1923 wykonano dwukrotnie remont lokomobili *R. Wolfa* a pod koniec 1923 roku uruchomiono gazownię i silnik gazowy o mocy 30 KM przystępując od stycznia 1924 roku, tuż przed pożarem, do sprzęgnięcia pasami dynamomaszyn ± 220 V z silnikiem gazowym. W dniu 5 stycznia 1924 roku, w biały dzień, elektrownia miejska spaliła się. W tym zdarzeniu

doszukiwano się ręki człowieka, uważano, że pożar był w interesie Ludwika Warwasińskiego kierownika spalonej elektrowni. Dostarczył on nieodpłatnie od 20 stycznia 1924 roku do końca lutego 1924 roku energię elektryczną ze swojej prywatnej elektrowni do oświetlenia części miasta. Zaraz po pożarze elektrowni miejskiej w Radomsku, fabrykanci: L. Warwasiński, A. Kryżel, J. Wojakowski, wspólnie z właścicielami **Fabryki Maszyn i Odlewni Żelaza Radomsko** zaproponowali miastu dostarczenie prądu stałego ze swojej elektrowni fabrycznej z czego skorzystał Zarząd Miasta podpisując korzystną dla Radomska umowę. Energia elektryczna była po cenach hurtowych kupowana przez Magistrat od wytwórcy, a następnie odsprzedawana abonentom ze sporym zyskiem. Ze względu na stosowane dynamomaszyny w elektrowni fabrycznej, stare linie elektryczne wymagały szybkiej przebudowy, z sieci dwuprzewodowej 220 V na trójprzewodową ± 220 V (trzeci przewód uziemiany). Na koszt Magistratu wymieniono linie elektryczne dla abonentów na długości 1350 m stosując drut miedziany o przekroju, odpowiednim do potrzeb, wynoszącym od 16 mm² do 64 mm², zużywając na to 2636,50 kg miedzi elektrolitycznej. Linie trójprzewodowe sukcesywnie uruchamiano i w dniu 27 kwietnia 1924 roku została przyjęta protokolarnie od instalatorów przez Magistrat. W dniu 7 maja 1924 roku. Uruchomiono również przerobioną sieć oświetlenia elektrycznego ulic i placów miasta Radomska (centralnie włączaną i wyłączaną przez elektrownię miejską). Ogólny koszt powyższych działań dostosowawczych linii elektrycznych wyniósł prawie 24 tys. zł. Wymieniona umowa została tak zbilansowana, że praktycznie pozwoliła na nieodpłatne oświetlenie budynku magistratu i szkół miejskich oraz ulic i placów miejskich oraz odpłatne oświetlenie mieszkań i zakładów rzemieślniczych. W 1922 roku przeciętna cena 1 kWh wynosiła 337,16 marek polskich, na ulicach świeciły 32 lampy żarowe, a liczba abonentów wynosiła 507. W 1923 roku przeciętna cena 1 kWh energii elektrycznej (inflacja) wyniosła 104366,66 marek polskich, liczba żarowych lamp drogowych wzrosła do 35, a liczba abonentów wzrosła do 548. W roku 1924, po wymianie pieniędzy, 1 kWh energii elektrycznej prądu stałego kosztowała 80 gr., liczba żarowych lamp drogowych wzrosła do 43, a liczba abonentów zmalała do 544. W 1925 roku cena 1 kWh energii elektrycznej wynosiła 95 gr., liczba żarowych lamp drogowych wzrosła do 57 a liczba abonentów przekroczyła 600. Czysty zysk uzyskany przez miasto ze sprzedaży energii elektrycznej abonentom wynosił: w roku 1924 ponad 10 tys. zł, w roku 1925 ponad 20 tys. zł, od pierwszego do trzeciego kwartału roku 1926 ponad 12 tys. zł. Liczba abonentów wzrastała nieznacznie, ze względu na to, że spodziewano się szybkiego podłączenia do sieci prądu przemiennego z elektrowni okręgowej w Częstochowie.

6. PRZYGOTOWANIA DO ELEKTRYFIKACJI MIASTA RADOMSKA PRĄDEM PRZEMIENNYM

Magistrat Radomska zrozumiał, że tak prowadzona elektryfikacja miasta prądem stałym, nie rozwiązuje problemu, a tylko chwilowo go odrozdzi. W celu rozeznania sytuacji na początku stycznia 1924 roku została wydelegowana Komisja z członkami z Zarządu Miasta do Wydziału Elektrycznego Ministerstwa Robót Publicznych w Warszawie w celu uzyskania koncesji na budowę nowej elektrowni. Tam otrzymano odpowiedź kategoryczną, że rząd, stosownie do Ustawy elektrycznej z dnia 21 marca

1922 roku [7] i do opracowanego planu elektryfikacji kraju, udziela koncesji tylko na duże elektrownie okręgowe i że niezbyt duże miasto Radomsko nie ma szans na uzyskanie koncesji na taką elektrownię. Zgodnie z ustawą rząd zawiera umowy koncesyjne na budowę elektrowni i sieci elektroenergetycznych w terenie na własny rachunek oraz odpowiedzialność bez decydującego udziału w adz lokalnych. W rozmowach prywatnych stwierdzono również, że koncesję na elektrownię okręgową prawdopodobnie otrzyma pobliska Częstochowa i tam należy szukać partnera do elektryfikacji Radomska i powiatu.

We wrześniu 1923 roku powstała spółka **Elektrownia w Częstochowie Sp. z o.o.** wspierana belgijskim kapitałem, a formalny właściciel Kantoru Elektrycznego **Siła i Świat o.**, inż. technolog Cyprian Marian Apanowicz, wprowadził go aportem do nowo powstałej spółki. Inż. Cyprian Marian Apanowicz, dyrektor spółki **Elektrownia w Częstochowie Sp. z o.o.** już w pierwszym kwartale 1924 roku prowadził rozmowy z Radą Miasta Radomska o koncesji na budowę dużej elektrowni okręgowej w Częstochowie dla zasilania energią elektryczną prądu trójfazowego miast: Częstochowy i Radomka. Po wielokrotnym szczegółowym omówieniu odpowiednich warunków, korzystnych dla miasta Radomska, w dniu 23 lipca 1924 roku została zawarta umowa, mocą której miasto poparło budowę elektrowni okręgowej w Częstochowie, która miała dostarczać linią wysokiego napięcia energię elektryczną do miasta Radomska po cenie tej, jaka będzie płaconą za 1 kWh energii elektrycznej w Częstochowie. W październiku 1924 roku z ogłoszeniem o uprawnienie na budowę elektrowni okręgowej w Częstochowie (rys. 1).

Uprawnienia i wiadomości rządowe.

Obwieszczenia o wpłynięciu podania o uprawnienie na zakład elektryczny.

W dniu 11 października 1924 r. wpłynęło podanie od firmy „Elektrownia w Częstochowie” Sp. z Ogr. Odp. o udzielenie uprawnienia rządowego w myśl art. 1 Ustawy Elektrycznej z dnia 21 marca 1922 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 34 poz. 277) na elektrownię okręgową pod Częstochową.

Powyższy zakład elektryczny ma służyć do wytwarzania, przetwarzania, przesyłania i rozdzielania energii elektrycznej w celu zawodowego zbytu na obszarze gmin Grabówka, Rędziny, Wancorzów i Mykanów powiatu Częstochowskiego, Województwa Kieleckiego i gmin Brzki Wielkie, Krzeszyna, Konary, Radziszewice i Radomsko i miasto Radomsko powiatu Radomskiego, województwa łódzkiego, oraz przesyłania jej do miasta Częstochowy.

Napięcie ma być ciepłe, prąd trójfazowy, sieć częściowo napowietrzana.

Czas trwania uprawnienia ma być wynosić 40 lat.

Zwrotualnic zastrzeżenia przeciwko udzieleniu uprawnienia należy zgłaszać do Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, w terminie jaki będzie przez ten urząd oznaczony. (Monitor Polski z dnia 18 IX—24 X r. Nr. 240).

Rys. 1. Obwieszczenie o wpłynięciu podania na elektrownię okręgową pod Częstochową, w którym jako obszary przesyłania oraz przetwarzania energii elektrycznej była, między innymi gmina Radomsko i miasto Radomsko powiatu Radomskiego, Przegląd Elektrotechniczny, Rok VI, zeszyt 20, z października 1924 r., str. 323

Koncesyjna rozprawa odbyła się w końcu grudnia 1924 roku w Częstochowie. Ostateczną umowę z miastem

podpisał przedstawiciel spółki z Częstochowy inż. Cyprian Marian Apanowicz. Po podpisaniu umowy Ministerstwo Robót Publicznych, przy poparciu Ministerstwa Przemysłu i Handlu udzieliło w dniu 7 maja 1925 koncesji **Elektrowni w Częstochowie Sp. z o.o.** w postaci **uprawnienia rządowego nr 8**, upoważniającego do budowy elektrowni okręgowej w Częstochowie, budowy linii wysokiego napięcia oraz elektryfikacji Radomska i części powiatu Radomskiego. Od chwili założenia w dniu 22 kwietnia 1926 roku **Towarzystwo Elektryczne Okręgu Częstochowskiego S.A.** przejęło o uprawnienie rządowe nr 8 oraz przystąpiło do jego realizacji.

7. POCZĄTKOWE DZIAŁANIA W SPRAWIE ELEKTRYFIKACJI MIASTA RADOMSKA PRĄDEM PRZEMIENNYM

Pierwszą turbinę prądu trójfazowego w nowo budowanej Elektrowni Okręgowej w Częstochowie uruchomiono w połowie sierpnia 1926 roku. Linia o długości 38 km o wysokim napięciu 35 kV, która łączyła częstochowską Elektrownię Okręgową ze stacją transformatorową w Radomsku 35 kV/6kV oddano do eksploatacji w dniu 22 marca 1927 roku. Pod koniec marca uruchomiono stację transformatorową w Radomsku.

Przemysł i handel.

Radomsko.

Dn. 8 lipca odbyła się u starosty konferencja w sprawie elektryfikacji m. Radomska i powiatu. Na skutek tej konferencji p. Wojewoda Jaszczolt powołał specjalną komisję, która badała na miejscu warunki i plany, przedstawione przez T-wo Elektryczne w Częstochowie, gotowe podjąć się elektryfikacji Radomska i całego powiatu.

Komisja uznała warunki te za dogodne, wobec czego urząd wojewódzki udzielił prowizorycznego zezwolenia na uruchomienie i korzystanie z sieci rozdzielczej.

Rys. 2. Informacja z Przeglądu Elektrotechnicznego, Rok IX, zeszyt 16, 15 sierpnia 1927 r., str. 317

Ze stacji transformatorowej w Radomsku energia elektryczna liniami kablowymi o napięciu 6 kV dostarczana była do elektroenergetycznych betonowych kiosków transformatorowych 6kV/(220V/380V) zbudowanych na obszarze miasta. Z kiosków transformatorowych

miedzianymi liniami powietrznymi sieci rozdzielczej 220V/380V, prowadzonymi na słupach drewnianych, energia elektryczna była dostarczana do odbiorców, szkół oraz urzędów i 432 lamp żarowych zainstalowanych na ulicach oraz placach miasta Radomska. W lipcu 1927 roku **Towarzystwo Elektryczne Okręgu Częstochowskiego S.A.** otrzymało prowizoryczne zezwolenie w adz wojewódzkich (rys. 2), a w sierpniu 1927 roku uruchomiono część sieci rozdzielczej w Radomsku. W październiku 1927 roku wszyscy mieszkańcy miasta Radomska, wyrażający chęć odbioru energii elektrycznej prądu przemiennego, byli dołączeni do działającej sieci rozdzielczej.

8. BIBLIOGRAFIA

1. Gąsiorowski A.: Historia Elektroenergetyki Częstochowskiej s. 39-256, w: Zakład Energetyczny Częstochowa S.A. Stulecie Elektroenergetyki Częstochowskiej, Wydawnictwa Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 1996, s. 304, ISBN 83-85031-58-8.
2. Sikorski R.: Przed Wielką Wojną. Radomsko z lat 1912-1914 w Gońcu Częstochowskim s.53-91, (w:) Zeszyty Radomszczańskie, Prace z dziejów Radomska i powiatu radomszczańskiego, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Radomsku, tom XII, Radomsko 2016, s. 215, ISSN 1898-5858.
3. Elektrownia w Noworadomsku, Wiadomości Bieżące, Przegląd Techniczny 1917, Tom LV, Nr 19 i 20 z 15 maja, s. 158.
4. Nowak T.A.: Z dziejów Radomska w latach I wojny światowej, s.5-238 (w:) Zeszyty Radomszczańskie, Prace z dziejów Radomska i powiatu radomszczańskiego, Tom XV, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Radomsku, Radomsko 2018, s. 373, ISSN 1898-5858.
5. Nowak T.; Moc tysiąca Świec, Gazeta Radomszczańska Nr 41, z 22 grudnia 2022 r., s.22-23, ISSN 1231-2975.
6. Nowak T.A.: Sprawozdania z działalności Zarządu Miasta i Rady Miejskiej w Radomsku (1919-1921, 1922-1925, 1928-1931), Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Radomsku, Zeszyty Radomszczańskie, Prace z dziejów Radomska i powiatu radomszczańskiego, t. XXII, 2023, s.131-210, ISSN 1898-5858.
7. Ustawa elektryczna z dnia 21 marca 1922 roku, Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z 1922 r. nr 34 poz. 277, s. 484-486.

Autor dziękuje panu Andrzejowi Grochowalskiemu, mieszkańcowi Radomska, za pomoc w realizacji pracy.

DIRECT CURRENT IN RADOMSKO AND TAKING OVER GOVERNMENT AUTHORIZATION NO. 8 (YEARS 1881-1926)

The paper presents the use of direct current electricity in Radomsko. The operation of company power plants built during World War I and the construction of a city power plant were discussed. After the power plant burned down in January 1924, the City Management purchased direct current electricity at wholesale prices from an industrial plant to light the city and sold it at a profit to city subscribers. Discussions conducted in 1924 regarding the construction of a three-phase district power plant in Częstochowa, which was also to supply the city of Radomsko, were shown, as well as obtaining government authorization No. 8 and its takeover by the Electric joint-stock Company of the Częstochowa District in 1926.

Keywords: Radomsko, direct current power plants, alternating current power supply of the city, government authorization No. 8.